

MINISTERIËLE OMZENDBRIEF VAN 28 MEI 2004 OVER DE WOONPLAATSVERPLICHTING VOOR BRANDWEERLIEDEN

Mevrouw de Gouverneur,
Mijnheer de Gouverneur,

Na het arrest van de Raad van State van 4 juli 2003 in verband met de woonplaatsverplichting voor de brandweer van Leuven rees er onduidelijkheid over de toelaatbaarheid van het opleggen van zulke verplichting.

Daarom vraag ik u het volgende mee te delen aan de gemeenten die beschikken over een brandweerkorps en desgevallend aan de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp en aan de Intercommunale d'incendie de Liège et environs (I.I.L.E.):

1. Het arrest Buts van de Raad van State van 4 juli 2003

De Raad van State vernietigde in het arrest met nummer 121.320 van 4 juli 2003 de beslissing van het college van burgemeester en schepenen van de Stad Leuven waarbij de heer Buts de hoedanigheid van statutair personeelslid van het brandweerkorps van de Stad Leuven ontnomen werd. Betrokkene voldeed niet meer aan de woonplaatsverplichting.

De Raad van State baseerde haar arrest op artikel 2 van het Vierde protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Uit dit artikel volgt dat de vrijheid van woonplaatskeuze de algemene regel is. Beperkingen op deze algemene regel kunnen slechts uitzonderlijk worden aanvaard. Van de vrijheid van woonplaatskeuze mag onder meer worden afgeweken wanneer de beperking strekt tot bescherming van welbepaalde, limitatief opgesomde belangen en de beperking nodig is in een democratische samenleving, wat vereist dat zij niet onevenredig is met het nagestreefde doel. Voorts moet de beperking op de vrijheid van woonplaatskeuze voorzien zijn door een wet. In dit geval werd hiervoor verwezen naar artikel 145 van de Nieuwe Gemeentewet. Dit laatste artikel moet in overeenstemming met artikel 2 van het vierde protocol bij het EVRM worden begrepen en uitgelegd.

Bij de brandweer van Leuven blijven de leden van het operationeel personeel gedurende de ganse dienstbeurt (24 uur) in de kazerne, tenzij ze natuurlijk omwille van een opdracht moeten uitrukken. Tijdens de 48 uur rustperiode zijn ze volledig vrij. De Raad van State oordeelde dat de woonplaatsverplichting niet in een voldoende redelijke verhouding van proportionaliteit staat tot het doel dat ermee nagestreefd wordt. De woonplaatsverplichting voor de leden van het brandweerkorps van Leuven vormt dan ook een beperking op de vrijheid van woonplaatskeuze die niet nodig is in een democratische samenleving. Het artikel uit het organiek reglement over de woonplaatsverplichting diende bijgevolg voor onwettig gehouden te worden en buiten toepassing gelaten te worden.

2. Betekenis woonplaats:

Met het begrip "woonplaats" wordt de hoofdverblijfplaats bedoeld, zoals gedefinieerd in de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen. Het begrip hoofdverblijf is gebaseerd op een feitelijke situatie, dit wil zeggen de vaststelling van een effectief verblijf op een bepaald grondgebied gedurende het grootste deel van het jaar, die perfect overeenkomt met de noodzaak om te beschikken over personeel dat op elk moment opgeroepen kan worden op zeer korte termijn.

3. Toelaatbaarheid van de woonplaatsverplichting voor de brandweer:

Algemene regel:

De **vrijheid van woonplaatskeuze** is vastgelegd in artikel 2 van het Vierde protocol bij het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

Beperkingen op deze algemene regel kunnen slechts uitzonderlijk worden aanvaard.

Van de vrijheid van woonplaatskeuze mag onder meer worden afgeweken wanneer de beperking strekt tot bescherming van welbepaalde, limitatief opgesomde belangen (o.a. openbare veiligheid) en de beperking nodig is in een democratische samenleving, wat vereist dat zij niet onevenredig is met het nagestreefde doel.

Tevens moet de beperking op de vrijheid van woonplaatskeuze voorzien zijn bij een wet. Met “wet” wordt bedoeld wet in materiële zin, dit is elke algemeen verbindende rechtsregel, ongeacht van welk orgaan hij uitgaat (bijvoorbeeld een wet, een koninklijk besluit, een gemeentelijk reglement).

Toegepast op de brandweer:

Enkel wanneer het noodzakelijk is voor het verzekeren van de openbare veiligheid mag een woonplaatsverplichting opgelegd worden.

Aangezien de opdrachten voor hulp aan personen en aan goederen toevertrouwd aan de leden van de brandweer de openbare veiligheid als doel hebben, kunnen zij derhalve een beperking van het algemene principe van de vestigingsvrijheid terdege rechtvaardigen.

In de praktijk zal er een woonplaatsverplichting opgelegd worden bij de **vrijwilligers-** en **gemengde** korpsen, omdat deze korpsen gewoonlijk over te weinig personeel van wacht in de kazerne beschikken. Een woonplaatsverplichting mag maar moet niet noodzakelijk aan de vrijwilligers en de beroepsbrandweerlieden opgelegd worden.

De woonplaatsverplichting mag niet opgelegd worden als de brandweer zodanig georganiseerd is dat er voldoende brandweerlieden in de kazerne aanwezig zijn om een uitruk te verzekeren. De **beroepskorpsen** zullen veelal geen woonplaatsverplichting mogen opleggen, omdat ze zodanig georganiseerd is dat er voldoende brandweerlieden in de kazerne aanwezig zijn om een uitruk te verzekeren.

Het toelaten van afwijkingen op de woonplaatsverplichting:

Omdat de vrijheid van woonplaatskeuze de algemene regel is, zouden in de gevallen waarin het opleggen van een woonplaatsverplichting toelaatbaar is toch ook afwijkingen op deze woonplaatsverplichting moeten mogelijk gemaakt worden.

De volgende aanvulling op de woonplaatsverplichting zou in het organiek reglement van de brandweer kunnen opgenomen worden:

“Een lid van de brandweer dat niet voldoet aan de woonplaatsverplichting maar toch over de mogelijkheid beschikt om binnen een zeer korte tijdspanne na een oproep de brandweerkazerne te bereiken kan aan de gemeenteraad een afwijking op de woonplaatsverplichting vragen. De gemeenteraad kan rekening houdend met de omstandigheden van het individueel geval een afwijking op de woonplaatsverplichting toestaan.”

Iemand die bijvoorbeeld een beroepsactiviteit uitoefent in de buurt van de kazerne, maar niet voldoet aan de woonplaatsverplichting kan dankzij zulke uitzondering toch toegelaten worden tot de brandweer.

In het benoemingsbesluit of het indienstnemingscontract dient gemotiveerd te worden waarom er voor de betrokken persoon uitzonderlijk van de woonplaatsverplichting afgeweken wordt.

4. Motivering van het opleggen van de woonplaatsverplichting in het benoemingsbesluit of het indienstnemingscontract

Telkens wanneer een woonplaatsverplichting aan een brandweerslid wordt opgelegd dient in het benoemingsbesluit of het indienstnemingscontract gemotiveerd te worden waarom deze verplichting wordt opgelegd.

Volgende formulering zou hiervoor bijvoorbeeld kunnen gebruikt worden:

“Hij moet uiterlijk zes maanden na het beëindigen van zijn stage zijn hoofdverblijfplaats hebben op het grondgebied van de gemeente of binnen een straal van X kilometer rond de kazerne. Deze verplichting dient noodzakelijk te worden opgelegd voor het verzekeren van de openbare veiligheid. De brandweer dient steeds op korte termijn over voldoende brandweerlieden te kunnen beschikken. (Gevolgd door een aanvulling van de specifieke situatie van het korps zodat blijkt dat het opleggen van een woonplaatsverplichting wel degelijk noodzakelijk is.)”

5. Beschikbaarheid

De woonplaatsverplichting kan aangevuld worden of vervangen worden door andere vormen van beschikbaarheid van de betrokkene voor de brandweer. Verschillende systemen zijn mogelijk, onder andere een systeem van wacht waarbij het betrokken lid van de brandweer zich verbindt om zich bijvoorbeeld per GSM bereikbaar te houden gedurende bepaalde regelmatig vast te stellen periodes en zich beschikbaar te houden op zulke wijze dat hij op zeer korte termijn naar de brandweerkazerne kan komen.

Het opleggen van zulke verplichting vormt voor de betrokkene een beperking van zijn vrijheid van verplaatsing. Zulke beperking kan evenwel geoorloofd zijn omwille van de noodzaak van het verzekeren van de openbare veiligheid.

Wederom dient er voor het opleggen van zulke verplichting tot beschikbaarheid in het benoemingsbesluit of het indienstnemingscontract gemotiveerd te worden waarom deze verplichting wordt opgelegd.

Volgende formulering kan hiervoor gebruikt worden:

“Hij aanvaardt dat hij zich ter beschikking dient te houden van de brandweer tijdens de periodes dat hij buiten de kazerne van wacht is. Deze periodes zullen regelmatig worden vastgelegd en zullen voldoende op voorhand aan hem worden meegedeeld. Tijdens deze periodes zal hij zich via een oproepsysteem bereikbaar houden en zich beschikbaar houden voor de brandweer op zulke wijze dat hij op zeer korte termijn naar de brandweerkazerne kan komen. Deze verplichting dient noodzakelijk te worden opgelegd voor het verzekeren van de openbare veiligheid. De brandweer dient steeds op korte termijn over voldoende brandweerlieden te kunnen beschikken. (Gevolgd door een aanvulling van de specifieke situatie van het korps zodat blijkt dat het opleggen van een verplichting tot beschikbaarheid wel degelijk noodzakelijk is.)”

Wanneer de gemeente zulke beschikbaarheidsverplichting wilt opleggen, dient in het organiek reglement van de brandweer bij de aanwervingsvoorwaarden melding te worden gemaakt van deze verplichting.

Volgende formulering kan hiervoor gebruikt worden:

“binnen X minuten na een oproep naar de brandweerkazerne kunnen komen gedurende de periodes van wacht;”

